

BENET BOIXADER O LA PASSIÓ PEL CINEMA

Dolors Clotet

La primera vegada que Rita Hayworth es va treure el seu guant setinat a Berga, en una de les escenes més cèlebres de *Gilda* juntament amb la de la plantofada que li va clavar el seu company de repartiment Glenn Ford, va ser en el cineclub que durant uns anys va regentar al carrer Major Benet Boixader, un berguedà apassionat pel cinema. L'estrena berguedana de la famosa pel·lícula de Charles Vidor va commocionar les ments encotillades de la societat de l'època i va marcar l'inici de la vida d'aquest cineclub, que amb aquesta targeta de presentació va convertir-se en un esdeveniment sonat.

Quan ho recorda, la mirada de Benet Boixader, el *Simonet*, traspua una certa nostàlgia. Però quan se li demana l'edat, els seus ulls perden la melangia i lluen amb picardia. Com si volgués emular la coqueteria de l'actriu de cabells panotxa, diu somrient que va néixer fa poc més de seixanta anys, i que en fa uns quaranta que remena amb càmeres, pel·lícules, guions, projectors i una llarga llista de material àudio-visual. El fruit del seu treball són desenes de pel·lícules de diversos formats, que guarda amb cura a casa seva i que mostra complagut a tothom qui li ho demana. El seu voluminós arxiu àudio-visual és un temptador calaix de sastre on es barregen films d'escenes familiars, imatges d'una Patum que no ho sembla pels canvis que ha experimentat, del cinquantè aniversari de la Coronació de la Mare de Déu de Queralt, de la visita que fa trenta anys va fer el dictador Francisco Franco a la ciutat (diuen que aquell dia el Caudillo, a més d'estar per la Verge de Queralt, seguia atentament el desenllaç del partit de tennis que es jugava a Wimbledon. Per primera vegada un tennista espanyol, Manolo Santana, guanyava el prestigiós torneig anglès i el *Generalísimo* no s'ho va voler perdre). A la col·lecció

de Boixader també hi ha documents més recents, com un reportatge sobre les obres de construcció del túnel del Cadí. O bé una singular filmació que recrea la vida d'un berguedà en el París de la dècada dels seixanta, que enyora Berga i les seves festes.

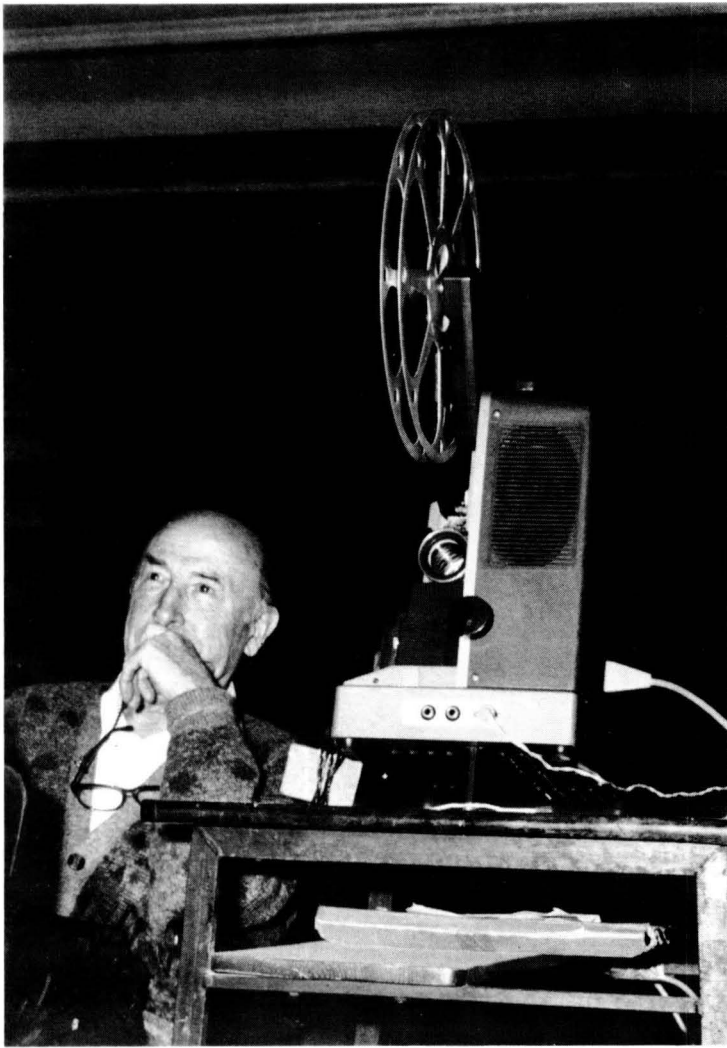
Boixader es declara sorprès quan se li demana d'entrevistar-lo, perquè considera que la feina que ha realitzat al llarg de la seva vida en el camp de la cinematografia, no té més importància que el fet d'haver-se pogut divertir amb una afició com qualsevol altra. «Sóc un aficionat i proud. No he planejat fer una cosa artísticament, ha sortit com ha sortit». Tanmateix el material de l'arxiu Boixader té una transcendència que sobrepasa l'àmbit personal, atès el valor històric dels seus documentals, que permeten reconstruir la manera de viure d'una època, el disseny urbanístic de Berga, l'evolució de les festes i especialment de la Patum. I alhora són un testimoni molt valuós dels costums i de la manera de viure de la gent de casa nostra durant la segona meitat de segle.

A la Berga de fa quaranta anys «n'hi havien molt pocs que "tiraven cine"», explica Boixader. «Quan em veien amb la càmera hi havia persones que fins i tot em retrataven, i sobretot quan corria amb la càmera de 16 mm perquè aleshores no n'hi havien i encara era un fet més extraordinari». En aquest punt de la conversa el *Simonet* s'aixeca del sofà per mostrar la càmera en qüestió, que actualment ja s'ha guanyat la denominació de clàssica. Boixader recorda una anècdota en el París de la dècada dels 60, quan estava filmant una pel·lícula sobre la ciutat i l'enyor berguedà. «La càmera era de professional. Estava filmant a l'Arc de Triomf, i casualment hi havia una desfílada. La gent, quan em veien amb aquella càmera, em feien lloc i em deixaven passar sense haver demanat res». El rotllo de pel·lícula

d'aquella càmera de 16 mm era de tres minuts, això vol dir que s'havia de canviar tot sovint, malgrat que Boixader diu que amb aquesta llargada de cinta «ja n'hi ha prou» perquè les imatges han de ser dinàmiques, espontànies i variades a més d'atractives, per a esdevenir interessants als ulls de l'espectador.

El procés de gestació d'una pel·lícula s'iniciava quan Benet Boixader «tenia una idea i l'expressava a la meua manera». La creació s'havia posat en marxa. A partir d'aquell moment entrava en joc l'equip de col·laboradors del cinèfil berguedà. «Havia tingut molt bons col·laboradors, mossèn Armengou era un dels principals. I amb el *De Martín* també hem fet moltes pel·lícules. Adaptaven els meus textos. El *Deseures* també col·laborava fotogràficament. I en Joan Cortina i el Ramon Sala, que té una veu extraordinària».

Boixader només té paraules d'elogi per als seus col·legues, amb qui compartia la passió pel cinema. «Treballàvem amb entusiasme, ningú ho feia per cobrar res, hi posaven les hores que calia, i avui s'ha perdut una mica». I emfatitza que per a poder fer cine, primer s'havia de guanyar les garrofes, treballant per compte propi—«era el mossò i l'amo»— les hores que convingués, seguint el negoci familiar. «Jo treballava amb tripes de be. Les rescàvem, les netejàvem i les assecàvem. Llavors aquesta tripa anava a Alemanya on s'utilitzaven en intervencions quirúrgiques. Ara, ja fa anys que això ha desaparegut completament». Un cop acabada la feina, dedicava el seu temps a fer cine, amb els seus companys. El treball en equip era un altre al·licient, encara avui, quan alguns dels seus coetanis ja no hi són, com Joan Cortina. Precisament un dels projectes en què està treballant Boixader és l'acabament d'una pel·lícula que va fer Joan Cortina, abans de morir a principis dels 80, «sobre la tardor». Boixader, seguint el projecte del seu amic,

Benet Boixader en una projecció de les seves pel·lícules al Teatre Municipal Casino Berguedà, de Berga. LUIGI

completarà la feina posant-hi la música «que ell volia, i el Ramon Aspachs gravarà el diàleg, per tenir un record del Joan».

Abans de treballar amb format de 16 mm ho havia fet amb 8 mm (el super 8 encara no existia aleshores), però amb aquesta mida la sonorització era més laboriosa ja que calia enregistrar el so per separat, amb un magnetòfon «al costat que anés sincronitzat amb les imatges, però era complicat». Per aquest motiu es va decidir a utilitzar un format més gran, ja que portava una banda magnètica per al so «si li feies posar, naturalment». Boixader defensa aferrissadament el format de 16 mm perquè permet conservar la qualitat d'imatge que dóna, i assegura que «encara ara, un que ho vulgui fer molt ben fet ho fa amb 16 mm». I en canvi, les modernes cintes i aparells de vídeo «són molt pràctics, però no donen tanta qualitat ni la conserven al cap dels anys».

La seva afició al cinema el va convertir en un d'aquells forçats peregrins amb ments inquietes i curiositat intel·lectual,

que a les acaballes del franquisme travesaven la frontera amb França per anar a Perpinyà, a veure pel·lícules que a Catalunya era impossible. Boixader matisa que les seves anades a Perpinyà «no eren per allò que ara veiem cada dia, és que hi havia moltes pel·lícules interessants com El gran dictador i d'altres que aquí estaven prohibides i allà les veies íntegres». El llarg braç de la censura va decidir durant molt de temps la versió que arribava a les pantalles del cinema. Ja en aquell temps, Boixader feia pel·lícules en català «i mai ningú m'havia dit res». Recorda que la presentació del documental del 50è aniversari de la Coronació de la Mare de Déu de Queralt, la va fer mossèn Josep Armengou. «Comença la pel·lícula, allà, davant de la Mare de Déu, i sents la seva veu quan va presentant.» I fins i tot dóna la seva opinió de la pel·lícula: «hi ha una escena que a mi no m'agrada que hi sigui, perquè es veu el Franco, però hi ha de ser perquè és la història, tant és que m'agradi com que no, és història i el temps jutjarà. En aquell temps a

mi em podien enviar a la presó per això». Boixader assegura que l'aleshores alcalde de Berga, Josep Noguera, «no la voler veure mai aquesta pel·lícula perquè sabia que hi havia aquesta escena», fet que té la seva gràcia perquè va ser el mateix Noguera qui li va suggerir la idea de fer un documental sobre la coronació.

¿I quines pel·lícules es podien veure a Berga? «D'aventures, d'amor; algunes les miro ara i són anacròniques, d'altres no». A Berga hi havia el cine del Patronat «que llavors en deien el cine Espanya» i el Casino, i posteriorment va obrir portes el cinema Catalunya, que ja feia projeccions entre setmana. Durant uns anys, Boixader va regentar un cineclub, que diu que no tenia nom, ubicat on actualment hi ha la Fonda Catalunya al carrer Major de Berga. L'últim divendres de mes hi havia sessió. Boixader evoca aquesta època de la seva vida juntament amb la seva muller, Paquita Fernández, que ha col·laborat amb el seu marit en el que avui en dia s'ha convertit en la pel·lícula d'una vida plena.

Tot i que amb una conversa, encara que sigui llarga com la d'aquest reportatge, evidentment no n'hi ha prou per a conèixer en profunditat una persona, el perfil de Benet Boixader podria respondre al d'un home inquiet, viu, humà, sense gaires manies, perfeccionista amb el resultat de la seva feina creativa, sensible, pragmàtic i amb un punt d'aquella «saviesa» que només s'adquireix quan hom té els dits pelats d'intentar dominar l'art de saber viure. Com a mostra valgui aquest botó, quan respon la pregunta de quin és el valor de les seves pel·lícules, vistes actualment: «Les trobo, moltes vegades, ridícules; ara les faria d'una altra manera». Però canviar el passat és una quimera. Ara bé, actualment els enregistraments de Boixader li permeten veure'l i evocar-lo, «sóc molt nostàlgic», perquè el cinema també serveix «per retenir el passat. És tan breu el temps!. Quan dura el present?», es pregunta. I es respon: «per a mi no existeix pràcticament, del passat es va al futur; el present són dècimes de segon si és que duren i en aquest temps pot passar qualsevol cosa...» Qui sap quina hagués estat la resposta, si Boixader hagués fet aquesta reflexió a l'admirat cineasta Orson Welles, quan l'il·lustre hoste del Mesón del Castillo (avui seu del Consell Comarcal del Berguedà) rodava a Cardona Campanadas a medianoche.

Per a Boixader «l'època daurada del cinema ha passat, aquelles pel·lícules que es

feien entre els 40 i els 60 que havies de fer cua per entrar». Havia anat molt al cinema, «durant sis anys, cada divendres hi anàvem», recorda la seva dona, que afegeix que durant els anys que van regentar el seu cineclub a Berga, una bona part de la flor i nata de la societat berguedana assistia a les sessions. «*Vam haver de canviar de lloc, als baixos del Tabal, perquè venia força gent*». Les pel·lícules de 16 mm van permetre portar cinema en condicions a la capital del Berguedà i a una munió de pobles de la comarca. Aquesta era l'única manera. El sistema va reeixir «*fins que va sortir la televisió*», diu Boixader, «*llavors de mica en mica, això es va perdre*». I avui en dia «*el vídeo ha matat el cinema als pobles; fixa't que de Manresa a la Pobla de Lillet ja només queda el de Berga, que està en agonia*». Per Boixader, la tècnica i potser també les persones «*van tan de pressa que no saps on parar; abans feies una cosa i durava molts anys, però ara no*». Malgrat tot, no concep un futur sense cinema, «*però serà d'una altra manera*».

Les seves grans aficions, el cinema, la música, la fotografia tridimensional i els viatges, li han permès gaudir i aprendre. Ara però, ja fa temps que el Simonet no filma amb pel·lícules de 16 mm, ho fa amb super 8, però cada vegada més és limita a escenes de la vida familiar, on a vegades, com en el casament de la seva filla Teresa, protagonitza una bona colla dels papers del repartiment: havia de ser al costat de la seva filla i alhora tenir el material preparat per a filmar tot l'esdeveniment. I això que dies abans de la cerimònia ja havia preparat la introducció amb imatges retrospectives, ordenades cronològicament, del creixement dels nuvis. És clar que, a casa dels Boixader, fa molt temps que tothom ha après a conèixer amb el càmera i les seves inseparables càmeres 📷

Publicacions de l'Àmbit de Recerques del Berguedà

ELS LLIBRES
DE L'ÀMBIT

Les muralles
de Bagà al S. XIV
de Ramon Viladés

La guerra civil
a Montclar
(Memòries de
Mn.
Jaume Santcristòful)

**Municipi Turístic
de Catalunya 1995**

AJUNTAMENT DE
CASTELLAR DE N'HUG